

Η ελληνική νησιωτική πολιτική θα πρέπει να διαφοροποιείται και από νησί σε νησί

Απόσπασμα ομιλίας του Γιώργου Βερνίκου για το θαλάσσιο τουρισμό και τη νησιωτική πολιτική, στο συνέδριο THALATTA 2012 'Βιώσιμη θαλάσσια οικονομία στις νησιωτικές περιοχές', Σαντορίνη 22-23 Σεπτεμβρίου 2012.

Θέλω καταρχάς να χαιρετίσω τη σημερινή μας συνάντηση για τη βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας στις νησιωτικές περιοχές, που γίνεται στη Σαντορίνη, ένα χαρακτηριστικό νησί του Αιγαίου, με μοναδικά χαρακτηριστικά και διεθνές τουριστικό όνομα.

Τα θέματα που συζητούνται, όπως οι υποδομές και η συγκοινωνία των νησιών, ο θαλάσσιος τουρισμός, το θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον, η κλιματική αλλαγή, η ενέργεια και η αλιευτική πολιτική, είναι ήδη γνωστά στους περισσότερους συμμετέχοντες. Στη θεματική τους όμως ανάπτυξη είμαι σίγουρος ότι, με τις εξειδικευμένες εισηγήσεις από πρόσωπα που γνωρίζουν τα θέματα καλά, βοηθούν όλους μας ώστε να υπάρχουν γόνιμες σκέψεις και συζήτηση. Σε κάθε περίπτωση έχει ιδιαίτερη σημασία η επανάληψη σε τόσο σημαντικά θέματα, η εμπέδωση και η σύνδεση με τη σημερινή πραγματικότητα.

Η Μεσόγειος δέχεται πάνω από 250 εκατ. τουρίστες ετήσια, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία τουριστικών προϊόντων και επιπρόσθετα όλες οι ναυτικές παραδόσεις έχουν γεννηθεί σ'αυτήν την περιοχή. 30 εκατ. περίπου τουρίστες επισκέφτηκαν το Αιγαίο το 2011, που δεν παύει ν'αποτελεί το ωραιότερο σημείο στον κόσμο για γιώτινγκ, κέντρο του τόξου που ξεκινά από τις Δαλματικές Ακτές, περνά από την Ελλάδα και φτάνει μέχρι τις ακτές της Τουρκίας και της Κύπρου. Πράγματι ο τουρισμός αποτελεί την οικονομική ραχοκοκαλιά των παράκτιων περιοχών και των νησιών του Αιγαίου.

Αποτελεί θετικό γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια της επίτευξης των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, έχει προχωρήσει σε μελέτη για μια ολοκληρωμένη εικόνα του οικονομικού μεγέθους των θαλάσσιων δραστηριοτήτων στην Ευρώπη, με την ονομασία «blue growth study». Η συγκεκριμένη μελέτη διαπιστώνει ότι ο παράκτιος και ο θαλάσσιος τουρισμός αναμένεται να προσφέρουν σημαντικά τα επόμενα χρόνια στην απασχόληση και στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία. Διατηρώ όμως επιφύλαξη ότι ακόμα και αυτή η μελέτη δε θα λαμβάνει επαρκώς υπόψη της την ιδιαιτερότητα του ελληνικού νησιωτικού περιβάλλοντος.

Θέλω να τονίσω ότι, στην περίοδο της παγκοσμιοποίησης και των ανοικτών συνόρων, η ανάπτυξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της κάθε χώρας είναι ζωτικής σημασίας. Εμείς πιστεύουμε -και νομίζω δίκαια- ότι τα νησιά μας είναι ό,τι ωραιότερο υπάρχει στον κόσμο. Επειδή είναι αποκομμένα από τον κορμό των οικονομικών δραστηριοτήτων της ηπειρωτικής ενδοχώρας, που αποτελεί συγκριτικό μειονέκτημα για παραγωγικές δραστηριότητες, είναι προφανές ότι αν δεν είχαν την τουριστική δραστηριότητα, θα μαράζωναν. Αρκεί κανείς να θυμηθεί τη μεγάλη μετανάστευση που πραγματοποιήθηκε από τα νησιά μας σε όλη την αρχική περίοδο του εικοστού αιώνα και που ανακόπηκε τη δεκαετία του '60 με την ανάπτυξη του τουρισμού.

Αποτελεί πεποίθηση όλων μας ότι η μοναδική πολυνησία, ο πολιτισμός, το ανεπανάληπτο φως, το φυσικό περιβάλλον, οι ιδεώδεις καιρικές συνθήκες, το εκτεταμένο μήκος των ακτών, αποτελούν πόλο έλξης του τουρισμού. Αποτελεί επίσης σημαντική εξέλιξη ότι με την ανάπτυξη των υπηρεσιών ως παραγωγικού τομέα, ο τουρισμός αναπτύχθηκε σ'όλον τον κόσμο και όλο και περισσότερες χώρες προσδοκούν να πάρουν ένα κομμάτι της, του συγκεκριμένου τομέα. Είναι ενδεικτικό ότι, παρά την κρίση που βιώνουμε, τη συστηματική δυσφήμιση που έχει υποστεί η χώρα μας, την οικονομική καθίζηση των περισσότερων δραστηριοτήτων, περιλαμβανομένου και του εσωτερικού τουρισμού, το 2012 θα έχουμε 16 εκατ. τουρίστες και εισαγόμενο συνάλλαγμα της τάξης των 10 δισ. ευρώ. Ίσως είναι η καλύτερη επίδοση τομέα της οικονομίας μας. Σημειώνω λοιπόν ότι, ενώ η Ελλάδα έχει ένα πολύ ισχυρό πρωτογενές τουριστικό πλεονέκτημα, παρουσιάζει κάμψη στο διεθνή ανταγωνισμό. Ήμασταν μέσα στις δέκα πρώτες τουριστικές χώρες του κόσμου μέχρι πριν μερικά χρόνια και ήδη αγωνιούμε να παραμείνουμε στις είκοσι. Συγχρόνως παρατηρείται σημαντική ποιοτική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και αυξανόμενος έντονος ανταγωνισμός στο Αιγαίο από την Τουρκία. Σημειώνω ότι το 1990 η Ελλάδα είχε οκτώ εκατ. τουρίστες και η Τουρκία δύο εκατομμύρια. Σήμερα που η Ελλάδα έχει 16 εκατ. τουρίστες, η Τουρκία έχει τριάντα εκατομμύρια! Η σημερινή λοιπόν πραγματική κατάσταση προσδιορίζεται από την ανάγκη να έχουμε επίγνωση των πραγματικών αλλαγών που συντελούνται, του ανταγωνισμού και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουμε. Σε κάθε περίπτωση είναι αναγκαίο να συνεχιστεί η οικονομική ανάπτυξη, η δυνατότητα επικερδών επενδύσεων και επιχειρήσεων, με την καλύτερη δυνατή διαχείριση όλων των θεμάτων και κυρίως της βιωσιμότητας του περιβάλλοντός μας. Σωστά τονίζεται στη μελέτη "ESPON-Euroislands" ότι "κάθε περιοχή που δεν είναι πλέον ελκυστική για την εγκατάσταση ανταγωνιστικών οικονομικών δραστηριοτήτων και για την προσέλκυση ή τη διατήρηση ενεργού πληθυσμού, θα παρατηρεί τη συρρίκνωση της κοινωνικο-οικονομικής της βάσης και της συνολικής της βιωσιμότητας".

Σήμερα έχουμε μια σημαντική γνώση των συντελεστών του προβλήματος. Υπάρχει ανάγκη να διαφυλάξουμε το θαλάσσιο περιβάλλον, να έχουμε βιώσιμες θαλάσσιες διαδρομές, να διαχειριστούμε τους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής και να αναλάβουμε άμεσα πρωτοβουλίες ώστε να αντιμετωπιστεί η υπεραλίευση και η υποβάθμιση των παράκτιων περιοχών. Κανείς δεν γεννιέται σοφός. Αλλά αυτό που έχει τη μεγάλη σημασία είναι να μπορείς να γνωρίζεις και ν' αξιοποιείς την ανθρώπινη γνώση και εμπειρία. Θα θεωρούσα "κεκτημένο" μας ότι για να προχωρήσει η ανάπτυξη, χρειάζεται να σεβαστούμε το πολιτισμικό και φυσικό μας περιβάλλον, να διασφαλίσουμε τη διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, της αλιείας, της διαχείρισης των λιμενικών μας υποδομών, του θαλάσσιου τουρισμού.

Οι μεγαλύτερες δυσκολίες σήμερα προέρχονται από τη βιαιότητα της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας, την έλλειψη νησιωτικής πολιτικής, τη συνεχή υποβάθμιση της ακτοπλοΐας και από τυχόν εφησυχασμό ότι τα πράγματα θα διορθωθούν από μόνα τους. Ευτυχώς, η θάλασσα λειτουργεί σαν ανάχωμα για τα νησιά μας. Το ότι πολλές νησιωτικές περιοχές δε βιώνουν ακόμα την ένταση της κρίσης, δεν πρέπει να μας εφησυχάζει, γιατί αυτές θα πληγούν με μεγαλύτερη βιαιότητα από όσα νομίζουμε. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι πολλά από τα νησιά μας εξαρτώνται δυσανάλογα από τον τουρισμό και αποτελεί ψευδαίσθηση ότι θα μπορέσουν να στραφούν σε άλλες παραγωγικές δραστηριότητες, όπως η γεωργία, η βιομηχανία, ακόμα και η ναυτιλία, με την παλιά της έννοια. Είναι τελείως διαφορετική σήμερα η πληθυσμιακή σύνθεση, η δημογραφική πραγματικότητα και οι δεξιότητες που υπάρχουν.

Οι τέσσερις λέξεις "κλειδιά" που πρέπει να μας οδηγούν είναι: Εμπιστοσύνη. Εμπιστοσύνη για επενδύσεις, εμπιστοσύνη του πολίτη προς το κράτος. Ισορροπία. Όλο και περισσότερο, ανεξάρτητα από τα γενικά προβλήματα που υπάρχουν, το μέλλον κάθε περιοχής θα εξαρτηθεί από την ικανότητα των τοπικών κοινωνιών να ισορροπούν σε αντικρουόμενα συμφέροντα, να ισορροπούν ανάμεσα στο βραχυχρόνιο και το μακροχρόνιο κέρδος. Σωστός προγραμματισμός και ιδιαίτερη ισορροπία ανάμεσα στην ανάπτυξη και το περιβάλλον. Ποιότητα. Η αέναη σύγκρουση ανάμεσα στην ανάπτυξη και το περιβάλλον πρέπει να έχει σα σημείο τομής την ποιότητα. Παιδεία και αγωγή: Οι τουριστικοί προορισμοί που θα επιβιώσουν στο σκληρό ανταγωνισμό, είναι εκείνοι που θα έχουν συνειδητοποιήσει την αξία της νοικοκυροσύνης, της έννοιας «μεράκι» και της έννοιας «φιλοξενία». Όλα αυτά που αναφέρουμε μπορεί να ακούγονται σαν αυτονόητα, αποτελούν όμως το εργαλείο για να βγούμε από την κρίση.

Κάνω ειδική αναφορά στη νησιωτική πολιτική. Νησιωτική πολιτική σημαίνει ότι δεν είναι απαραίτητα εφαρμόσιμες στο νησιωτικό χώρο οι γενικές διατάξεις που ισχύουν για την ηπειρωτική Ελλάδα. Διατάξεις που έχουν σχέση με τη χωροταξία, το φορολογικό καθεστώς, την ενέργεια και όλα τα κρίσιμα θέματα που προσδιορίζουν την οικονομική μας πολιτική. Μια νησιωτική πολιτική, που για τη χώρα μας έχει πολύ μεγαλύτερη σημασία από οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρώπης, πρέπει να διαφοροποιείται και από νησί σε νησί. Άλλο η Κρήτη, άλλο η Χίος, άλλο τα μεσαία και άλλο τα μικρά νησιά. Νησιωτική πολιτική σημαίνει ότι θα πρέπει να λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η άποψη των κατοίκων, των μόνιμων, των εγκατεστημένων παραθεριστών, των επαγγελματιών, για τη φύση της τουριστικής ανάπτυξης που το κάθε νησί επιθυμεί. Είναι προφανές ότι η Σαντορίνη έχει άλλες ιδιαιτερότητες από άλλα νησιά και θα πρέπει να τις διαχειριστεί κανείς λαμβάνοντας αυτές υπόψη.

Ένα από τα προβλήματά μας είναι το πως συζητάμε. Πως βρίσκουμε λύσεις. Στην Ελλάδα δυστυχώς η έννοια «συμβιβασμός» θεωρείται έννοια αρνητική. Στην πράξη όμως αποτελεί πολιτισμική κατάκτηση το να βρίσκεις τα σημεία ισορροπίας με τη λιγότερη δυνατή βία και με κοινωνική συναίνεση. Η υποστήριξη μονοθεματικών απόψεων για λόγους ιδεοληψίας ή συμφέροντος είναι εύκολη. Σε περιόδους κρίσης ενισχύονται οι ακραίες τοποθετήσεις, στις οποίες όλο και περισσότερο θα χρειάζεται επαγρύπνηση και καθαρό μυαλό, ώστε να πετυχαίνουμε δημιουργική σύνθεση.

Ο θαλάσσιος τουρισμός είναι μια από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού και οι δραστηριότητές του συγκροτούν μία από τις μεγαλύτερες αγορές παγκόσμια και θα παρουσιάσει υψηλή αύξηση τα επόμενα χρόνια. Συνήθως η έννοια του θαλάσσιου τουρισμού περιλαμβάνει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων, ψυχαγωγίας και αναψυχής, που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο. Στις δραστηριότητες περιλαμβάνονται η διαμονή, τα εστιατόρια, τα καταστήματα διατροφής, τα έργα υποδομής, όπως οι μαρίνες, οι επιχειρήσεις, οι εξοπλισμοί και οι δραστηριότητες ψυχαγωγίας, όπως οι θαλάσσιες εκδρομές, ο παράκτιος και ο θαλάσσιος οικότουρισμός, οι κρουαζιέρες, το κολύμπι, το ψάρεμα, οι καταδύσεις.

Ο θαλάσσιος τουρισμός σαν έννοια είναι πολύ ευρύς και κυρίως προσδιορίζεται από το κοινό σημείο του θαλασσινού στοιχείου που εφάπτεται με τη μεταφορά, το ταξίδι και τον τουρισμό. Οι πιο οργανωμένες επαγγελματικές δραστηριότητες είναι η ιδιωτική θαλάσσια περιήγηση, το γιώτινγκ, η κρουαζιέρα και η παράκτια τουριστική ναυτιλία. Προϋπόθεση ανάπτυξης του θαλάσσιου τουρισμού είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως μαρίνες, λιμάνια και καταφύγια.

Η Σαντορίνη έχει μεγάλη προοπτική για θαλάσσιο τουρισμό, τόσο της κρουαζιέρας, όσο και του γιώτινγκ. Η σημερινή βέβαια κατάσταση δεν αξιοποιεί τις δυνατότητες και φοβάμαι ότι υποθάλλει

το μέλλον. Είμαι σίγουρος ότι στις σχετικές ενότητες θα αναπτυχθούν χρήσιμες προτάσεις για το συγκεκριμένο θέμα.

Κλείνοντας την εισήγησή μου, θέλω να τονίσω τις δυνατότητες και τη σημασία του θαλάσσιου τουρισμού για τη νησιωτική οικονομία. Τα νησιά μας έχουν να ωφεληθούν πολλά με μια ευνοϊκή πολιτική, η οποία θα έχει ως στόχο τη δημιουργία των απαραίτητων υποδομών και την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών.

** Ο Γιώργος Βερνίκος είναι:*

- Πρόεδρος της *Vernicos Yachts*
- Γενικός γραμματέας του *Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων*
- Επίτιμος πρόεδρος της *Ένωσης Πλοιοκτητών Ελληνικών Σκαφών Τουρισμού*
- Εκπρόσωπος του θαλάσσιου τουρισμού στο *Δ.Σ. του Ναυτικού Επιμελητηρίου της Ελλάδος*